

Nr 2**Socialförsäkringsutskottets betänkande i anledning av motioner om allmän begravningsförsäkring och obligatorisk grupplivförsäkring****Motionerna**

I detta betänkande behandlas

motionen 1975:27 av herrar Börjesson i Falköping (c) och Hörberg (fp) vari hemställs att riksdagen i skrivelse till regeringen begär förslag om en allmän obligatorisk begravningsförsäkring inom ramen för lagen om allmän försäkring;

motionen 1975:340 av herrar Werner i Malmö (m) och Komstedt (m) vari hemställs att riksdagen uttalar vad i motionen anförts om bestridandet av begravningskostnader och den verksamhet som har anknytning härtill;

motionen 1975:1220 (jfr 1975:1142) av herr Olsson i Stockholm m. fl. (vpk) vari hemställs att riksdagen uttalar sig för och hos regeringen hemställer om förslag till lagstiftning som innebär att tjänstegrupplivförsäkringen blir obligatorisk.

Gällande bestämmelser m. m.*Yrkesskadeförsäkringen*

I flera utländska lagstiftningar ingår begravningshjälp som ett led i sjukförsäkringen. I vårt land inrymmer den allmänna sjukförsäkringen emellertid inte någon sådan hjälp. Bestämmelser om obligatorisk begravningshjälp finns däremot i yrkesskadeförsäkringslagen med avseende på dödsfall vid yrkesskada. Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen omfattar i princip varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Begravningshjälpen vid dödsfall på grund av yrkesskada utgörs av ett belopp motsvarande 20 procent av basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring vid ingången av det år då dödsfallet inträffade. För närvarande uppgår således ersättningen till 1 800 kr.

Begravningskassor

Det är av intresse i sammanhanget att med några siffror belysa omfattningen av den rörelse som bedrivs av begravningskassor samt av sjuk- och begravningskassor. Båda slagen är föreningar som faller under 1972 års lag

om understödsföreningar. Med en understödsförening förstås en sådan förening för inbördes bistånd som har till ändamål att, utan affärsmässigt drivande av försäkringsrörelse, meddela annan personförsäkring än arbetslöshetsförsäkring.

Medlemsantalet i de båda typerna av kassor har under senare år gått ned betydligt. År 1955 utgjorde medlemsantalet i begravningskassorna ca 828 000 och i sjuk- och begravningskassorna ca 153 000, medan motsvarande siffror för år 1972 uppgick till ca 517 000 resp. 70 000. Det långt övervägande antalet personer är försäkrade i föreningar, som kan utge kapitalunderstöd till högre belopp än 1 000 kr. Medelförsäkringssumman i detta slag av föreningar uppgick år 1972 till 643 kr.

Grupplivförsäkringar

På såväl den offentliga som den privata arbetsmarknaden har under 1960-talet tillkommit olika tjänstegrupplivförsäkringar med i allt väsentligt likartade bestämmelser. Sålunda finns sedan 1963 efter avtal mellan Svenska arbetsgivareföreningen (SAF) och Landsorganisationen (LO) en försäkring för såväl organiserade som oorganiserade arbetare vilken meddelas av Arbetsmarknadens försäkringsaktiebolag (AFA). Liknande grupplivförsäkringar finns för arbetstagare hos stat, kommun eller Kooperation samt för värnpliktiga. Försäkringsavgifterna erläggs av arbetsgivarna. I allmänhet berättigar försäkringen till följande förmåner. Då en arbetstagare, som fyllt 18 men ej 55 år, avlider utgår i regel ett grundbelopp om 51 000 kr. Om arbetstagaren är 55 år eller äldre och inte har barn under 17 år reduceras beloppet. Tilläggsbelopp med högst 15 000 kr. utgår för barn under 20 år, som den avlidne efterlämnar. Med vissa undantag utgår samma förmån även för arbetstagare som är yngre än 18 år. För arbetstagare som saknar närstående utgår begravningshjälp med 3 500 kr. För arbetstagare som är äldre än 67 år men som kvarstår i arbetet även efter denna tidpunkt kan begravningshjälp med samma belopp utgå efter särskild prövning. Försäkringsbelopp utfaller med vissa undantag även vid arbetstagarens makes frånfälle under förutsättning att makarna har gemensamt, hemmaboende barn under 17 år. Därvid gäller, att begravningshjälp utgår med 3 500 kr. samt halvt tilläggsbelopp med 7 500 kr. för varje barn. Även arbetsgivare och dennes make eller maka har i vissa fall möjlighet att ansluta sig till den försäkring som gäller för de anställda i företaget. – Tjänstegrupplivförsäkringarna omfattar i dag ca 3,2 milj. personer.

Vid sidan om tjänstegrupplivförsäkringar har utvecklats en vidsträckt verksamhet med frivilliga grupplivförsäkringar omfattande olika kategorier människor. Försäkringarna lämnar regelmässigt utrymme för medinträde för den försäkrades maka eller make. De frivilliga grupplivförsäkringarna omfattar f. n. ca 3,6 milj. direkt försäkrade.

Socialhjälp till begravning

I de fall då medel saknas till begravningskostnaden kan ekonomisk hjälp till denna utgå i form av socialhjälp. Sådana socialhjälpärenden har såvitt tillgängliga uppgifter visar varit sparsamt förekommande.

Begravningsförsäkring i vissa andra länder

Utskottet har i sitt betänkande SfU 1974:2 lämnat en utförlig redogörelse för begravningsförsäkringen i Norden och vissa andra europeiska länder.

Frågornas tidigare behandling

En obligatorisk begravningsförsäkring och ett bättre efterlevandeskydd vid hemmamakes bortgång har återkommande aktualiserats. 1942 års försäkringsutredning framförde i sitt betänkande SOU 1946:34 tanken på en obligatorisk dödsfallsförsäkring, som närmast var avsedd att täcka begravningskostnaderna men till sin storlek var så avvägd att den även skulle bli till viss hjälp när det gällde att övervinna de första anpassningssvårigheterna efter framför allt familjeförsörjarens frånfalle. Socialvårdskommittén lade sedermera fram ett betänkande med utredning och förslag angående begravningshjälp (SOU 1951:23). Förslaget innebar en allmän begravningshjälpförsäkring med dödsfallsbeloppet begränsat till vad som i varje enskilt fall kunde anses behövt för täckande av skäligen utgifter i samband med dödsfallet. Kommitténs förslag ledde inte till lagstiftning.

Vid 1956 års riksdag väcktes motioner om utredning angående införande av en obligatorisk dödsfallsförsäkring. Riksdagen (2LU 1956:57) biföll motionerna. Utredningsuppdraget överlämnades till yrkesskadeutredningen. I sitt år 1966 avlämnade betänkande (SOU 1966:54) ifrågasatte utredningen behovet av en allmän reglering av frågan om en allmän dödsfallsförsäkring. Utredningen hänvisade därvid till den utveckling grupplivförsäkringen erhållit.

Vid 1970 års riksdag väcktes motioner av innebörd att hustru skulle erhålla laglig rätt att mot avgift träda in i makens grupplivförsäkring. Andra lagutskottet avstyrkte bifall till motionerna i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 10 och framhöll därvid följande.

Enligt utskottets bedömning har praktiskt taget alla som önskar tillhöra en grupplivförsäkring möjlighet därtill. Tjänstegrupplivförsäkringar inkluderar makar och även de flesta frivilliga grupplivförsäkringar innebär möjlighet till makeanslutning. Något behov av lagstiftning av den art motionärerna syftar till kan inte anses föreligga och utskottet avstyrker därför motionsyrkandet. De problem som kan ligga bakom motionen torde främst hänga samman med bristande kunskap bland medborgarna om olika försäkringsmöjligheter. Det finns anledning räkna med att försäkringsbolagen liksom hittills kommer att vara aktiva när det gäller upplysningsverksamhet på det aktuella området.

Frågan om trygghet för dem som inte kan erhålla ersättningar genom existerande grupplivförsäkringar har, som tidigare nämnts, även diskuterats i samband med frågor om förbättrat efterlevandeskydd i form av bl. a. försörjarpension. Sålunda ställde sig andra lagutskottet år 1966 i sitt utlåtande nr 62 avvisande till tanken på att lagstiftningsvägen tillskapa någon form av försäkring för hemmafruar och andra som inte blev anslutna till de grupplivförsäkringar som tillkommit avtalsvägen på arbetsmarknaden. Utskottet hänvisade i sammanhanget till att frågan om en förbättring och en utvidgning av det sociala trygghetssystemet för dessa grupper var föremål för utredning i olika avseenden, bl. a. inom pensionsförsäkringskommittén.

I sitt slutbetänkande (SÖU 1971:19) tog pensionsförsäkringskommittén bl. a. upp frågan om en allmän försäkring för begravningshjälp (s. 89-97).

Kommittén redovisade viss statistik över antalet avlidna personer, av vilken framgår bl. a. att omkring 80 000 personer årligen avlider i Sverige. År 1969 var siffran 83 352. Av dessa var drygt 65 000 folkpensionärer (59 000 ålderspensionärer samt 6 000 änke- och förtidspensionärer), medan ca 2 000 av de avlidna var barn under 15 år. I anslutning till dessa siffror uttalade kommittén med hänvisning till tjänstegrupplivförsäkringarnas nuvarande utformning att frågan om behovet av en särskild försäkring för begravningshjälp i stort sett kunde begränsas till gruppen ålderspensionärer samt till barn och ungdomar, som ännu inte inträtt i förvärvslivet och fått det skydd som grupplivförsäkringarna erbjuder.

Kommittén hänvisade härefter till omfattningen av den socialhjälp som utgick för begravningsändamål och framhöll att någon exakt kartläggning av denna verksamhet inte varit möjlig. Tillgängligt material gav emellertid vid handen att socialhjälp för begravningskostnader utgetts i förvånansvärt få fall. Även om man därför inte fick dra den slutsatsen att hjälpbehov inte förelegat när socialhjälp inte anlitats hade de inhämtade upplysningarna gett kommittén den uppfattningen, att behovet av en särskild försäkring inte var alltför framträdande. Det fanns vidare all anledning anta att det behov av hjälp som nu kunde finnas blev mindre allteftersom fler och fler pensionärer fick större belopp från den allmänna pensioneringen genom tillägspensioneringens tillväxt, och kommittén erinrade om att allmän pension utgår även för den månad då dödsfallet inträffat.

I betänkandet uppgavs vidare att av de ca 80 000 bouppteckningar som inregistrerades under 1967 mindre än 10 000 inte utvisade någon behållning, medan omkring 50 000 upptog en behållning på mer än 10 000 kr. Kommittén uttalade vidare.

I de fall då ingen nära anhörig lever efter den avlidne kan det inte riktas någon bärande invändning mot att behållningen eller åtminstone en del därav i första hand tas i anspråk för att täcka begravningskostnaderna. I viss mån andra synpunkter träder i förgrunden när make eller annan anhörig, som delat bostad med den avlidne och även i övrigt levt i ekonomisk gemenskap med denne, lever efter. I sådana fall kan begravningskostnaderna när behållningen i boet är liten framstå som en börda.

Även med beaktande av dessa synpunkter är det emellertid enligt kommitténs uppfattning med hänsyn till det tidigare anförda icke motiverat att införa en allmän hela folket omfattande dödsfallsförsäkring. Det bör tillfogas att kostnaden vid ett försäkringsbelopp om exempelvis 1 000 kr. skulle utgöra omkring 80 milj. kr. om året. Finansieringen skulle få ske över budgeten, genom en speciell avgift eller genom en höjning av befintliga socialförsäkringsavgifter. Vid den värdering av angelägenhetsgraden av olika förslag till reformer inom den allmänna försäkringen som måste ske är frågan om en allmän dödsfallsförsäkring enligt kommitténs uppfattning åtminstone för närvarande inte så angelägen att den motiverar en kostnad av denna storlek.

Riksdagen har under åren 1971–1974 (SfU 1971:20, 1972:27, 1973:11 och 1974:2) avslagit motioner om en allmän begravningsförsäkring under åberopande av i allt väsentligt de skäl mot en sådan försäkring som redovisats av pensionsförsäkringskommittén. Riksdagen har vidare vid 1974 års riksdag avslagit ett motionsyrkande om en obligatorisk grupplivförsäkring. Socialförsäkringsutskottet framhöll därvid i sitt betänkande SfU 1974:36 bl. a. att utvecklingen av tjänstegrupplivförsäkringen kommit att innebära att så gott som alla i arbetsför ålder numera hade eller i varje fall hade möjlighet att få ett sådant försäkringsskydd. Utskottet ansåg att de nuvarande grupplivförsäkringarna fungerade väl och eventuellt förekommande brister i försäkringarna förutsattes bli uppmärksammade i förhandlingsarbetet mellan arbetsgivar- och arbetstagarparterna.

Utskottet

Inom socialförsäkringssystemet utgår begravningshjälp endast från yrkesskadeförsäkringen, vilken i princip omfattar alla anställda i allmän eller enskild tjänst och ger försäkringsskydd vid bl. a. dödsfall på grund av yrkesskada. Det ekonomiska skyddet för kostnader vid dödsfall upprätthålls i övrigt genom frivilligt tecknade försäkringar, främst tjänstegrupplivförsäkringar och frivilliga grupplivförsäkringar samt försäkringar i begravningskassor och sjuk- och begravningskassor. I de fall då medel saknas kan socialhjälp utgå för att täcka begravningskostnaderna.

Motionerna 1975:27 och 1975:340 syftar båda till en obligatorisk begravningsförsäkring inom den allmänna försäkringens ram. Motionärerna i motionen 1975:27 framhåller att yrkesskadeförsäkringen och grupplivförsäkringarna omfattar personer i aktiv ålder medan de personer som bäst behöver ett begravningskydd, nämligen äldre samt barn och ungdomar, i allmänhet saknar ett sådant. Motionärerna i motionen 1975:340 anser också att man genom provisoriska åtgärder bör förstärka begravningskyddet för pensionärer med liten eller ingen ATP. Detta bör – menar de – lämpligen ske genom att folkpensionen fördubblas för den månad under vilket dödsfallet inträffar.

Utskottet har under en följd av år haft att ta ställning till frågan om en begravningsförsäkring inom den allmänna försäkringens ram. Utskottet

har därvid enhälligt anslutit sig till den bedömning som pensionsförsäkringskommittén kommit fram till i sitt år 1971 avgivna slutbetänkande (SOU 1971:19), nämligen att behovet av en speciell försäkring för begravningshjälp inte är särskilt framträdande och att en sådan försäkring – med tanke på den prioritering av olika reformer inom den allmänna försäkringen som måste ske – inte motiverar den kostnad den skulle föranleda.

Vad motionärerna anfört om behovet av begravningshjälp för vissa mycket begränsade grupper ger inte utskottet anledning att frångå sin tidigare ståndpunkt i frågan. Utskottet avstyrker därför bifall till motionerna 1975:27 och 1975:340.

I motionen 1975:1220 har motionärerna pekat på vissa brister som de anser föreligga i försäkringsskyddet när det gäller AFA:s grupplivförsäkring, som tillkommit efter avtal mellan SAF och LO. Enligt motionärerna bör bristerna avhjälpas genom att en obligatorisk grupplivförsäkring införs för alla anställda.

Ett yrkande av samma innebörd har nyligen behandlats av utskottet i dess betänkande 1974:36. Utskottet har därvid inte heller på grupplivförsäkringens område funnit något behov föreligga av ett lagfäst skydd. Eventuellt förekommande brister i försäkringarna har av utskottet förutsatts bli uppmärksammade i förhandlingsarbetet mellan arbetsgivar- och arbetstagarparterna. Innevarande år har också ny överenskommelse träffats mellan SAF och LO om AFA:s tjänstegrupplivförsäkring. Överenskommelsen som gäller retroaktivt från den 1 januari 1975 innebär, förutom höjningar av försäkringsbeloppen, förbättring av efterskyddet för arbetstagare som tar anställning hos arbetsgivare, som inte tecknat AFA-försäkring eller annan jämförbar försäkring. En för avtalsparterna gemensam arbetsgrupp skall vidare utreda frågan om tjänstegrupplivförsäkringsförmåner för deltidsanställd personal. På grund av det anförda vidhåller utskottet sin tidigare uttalade uppfattning och avstyrker följaktligen bifall även till motionen 1975:1220.

Utskottet hemställer

1. beträffande obligatorisk begravningsförsäkring att riksdagen avslår motionerna 1975:27 och 1975:340,
2. beträffande obligatorisk grupplivförsäkring att riksdagen avslår motionen 1975:1220.

Stockholm den 21 februari 1975

På socialförsäkringsutskottets vägnar
TORSTEN FREDRIKSSON

Närvarande: herrar Fredriksson (s), Augustsson (s), Ringaby (m), Karlsson i Ronneby (s), Magnusson i Nennesholm (c), Hylander (fp), Marcusson (s), fröken Pehrsson (c), herrar Lindström (s), Nilsson i Kristianstad (s), Andersson i Nybro (c), Olsson i Stockholm (vpk)*, Nilsson i Norrköping (s), Andersson i Eidsbro (c) och Nisser (m).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservation

av herr Olsson i Stockholm (vpk) som anser

dels att det avsnitt av utskottets yttrande på s. 6 som börjar med "Ett yrkande" och slutar med "motionen 1975:1220" bort ha följande lydelse:

Utskottet delar motionärernas åsikt att tjänstegrupplivförsäkringen i flera avseenden inte är den trygghetsfaktor som den borde vara. Ett stort antal lönearbetare kan, på grund av att arbetsgivaren inte är skyldig att ansluta sig till försäkringen eller att han försummar att göra premieinbetalningen, komma att stå utan försäkringsskydd. De stränga kvalifikationsvillkor som gäller har inte så sällan medfört att den försäkrades efterlevande gått miste om ersättningen på grund av försummelser från den försäkrades sida, vilka inte stått i rimlig proportion till följderna. För deltids- och korttidsanställda gäller inte sällan förbehåll i försäkringsvillkoren som innebär att de försäkrade i många avseenden har ett bristfälligt skydd. Mot bakgrunden av det anförda finner utskottet det angeläget att frågan om en obligatorisk grupplivförsäkring för alla löntagare snarast får sin lösning.

Utskottet biträder således yrkandet i motionen 1975:1220.

dels att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975:1220 i skrivelse till regeringen uttalar sig för och hemställer om förslag till lagstiftning som innebär att tjänstegrupplivförsäkringen blir obligatorisk.

